

Az RKP harca a marxista filozófia fejlesztéséért

Az 1877-ben kivívott függetlenség megvédése az elmúlt száz esztendő folyamán mindig is alapvető nemzeti föladat volt; hazánk munkásmozgalma — a dolgozók érdekeinek védelmezése és az igazságos társadalom létrehozásáért vívott küzdelme keretében — mindig is tevékenységének homlokterébe állította ezt a főrekvést. A függetlenség megvédése különösen időszerű kérdéssé vált a két világháború közt, a harmincas években, amikor a hitlerista Németország előretörése és a fasiszta eszmék ideiglenes térhódítása nyomán növekedett a háborús veszély, valamint a néptömegek elnyomatása. Az RKP programja írja erre az időre vonatkozóan: „Romániában fokozzák tevékenységüket a fasiszta szervezetek, a legreakciósabb erők. Ilyen körülmények között a Román Kommunista Párt növekvő erőfeszítéseket tesz a demokratikus, antifasiszta erők összefogásáért, a néptömegek érdekeinek és a demokratikus szabadságjogoknak a védelmében, a fasizmus ellen, a Szovjetunióval való barátság politikájáért, a háború ellen.”

A Román Kommunista Párt kétségtelenül hozzájárul a marxista filozófia fejlődéséhez, a nemzeti és egyetemes filozófiai hagyományok értékesítéséhez, az idealista és haladáselles bölcséleti és szociológiai felfogások bírálatához. Nicolae Ceausescu elvtárs megállapította: „a munkásosztály filozófiája mindig az ellenséges ideológiák, a burzsoá és a többi kizsákmányoló osztály filozófiai nézetei, a mindenféle reakciós elméletek és irányzatok elleni nyílt harcban fejlődött.”¹

A munkásosztály képviselői védtek a materializmus hadállásait, harcoltak a világra vonatkozó tudományos felfogás fejlődéséért, azért, hogy a világ új, haladó értelmet nyerjen. Eppen ezért hangsúlyozza Lucrețiu Pătrășcanu a mi szempontunkból lényeges elemként a következőket: „A proletariátus szószólói valóban átvették a régi világ materialista hagyományát, de nem másolták le őket, nem vettek kölcsön idejétmúlta formákat és rendszereket, hanem továbbfejlesztették, gazdagították a régi materializmust, új formát és tartalmat adtak neki.”²

A *Cuvîntul liber*, a *Korunk*, a *Societatea de miine*, az *Era nouă*, a *Manifest*, a *Șantier* és más folyóiratok tág teret szenteltek a marxista filozófia és a premarxista bölcsélet közötti viszony elemzésének. Ilie Cristea, akárcsak Athanase Joja, kiemelte egyrészt a Marx, másrészt a Hegel és Feuerbach közötti kapcsolatokat. Marx, elődeitől eltérően, felfedezte az élő embert azáltal, hogy elválasztotta egymástól a filozófiát és a vallást, felszabadította az embert az erőtlenség és a dogmából fakadó évezredek megaláztatás alól. A marxizmus kutatta az emberiség tényleges mozgását, föltárta a mozgás belső indítékát, az emberi tevékenység okait és okozatait.

A két háború közötti szakaszban a pártdokumentumok program jellegű útmutatásokat nyújtottak a párt irányítása alatt álló folyóiratoknak, ezek nagy jelentőségűek voltak a dialektikus materialista filozófia fejlődése és a retrográd, konzervatív filozófiai és szociológiai áramlatok bírálata szempontjából. Pártunk nagyszámú értelmiségit serkentett a polgári-földesúri rendszer védelmezői által hirdetett filozófia zavart keltő jellegének leleplezésére, s a miszticizmus, irracionálisizmus, fasizmus, nacionalizmus és sovinizmus mélyreható bírálatára. Bebizonyították egyes elméletek reakciós lényegét, olyanokét, amelyek képmutató, dúrva vagy kifinomult formában félrevezették és lefegyverezték a tömegeket, szkepticizmust terjesztettek, és tévútra vezették őket. A pártnak a két háború között kidolgozott, s főleg az V. kongresszuson elfogadott dokumentumai felléptek a reformizmus ellen, mivel az passzivitásra és belenyugváásra ítélte a munkásosztályt. Leleplezték a parasztállam-elmélet reakciós jellegét, s rámutattak: célja megakadályozni a munkásosztály és a dolgozó parasztság közötti szövetség megvalósítását. A „fărănista” ideológia képviselői azt a tételt hangoztatták, hogy Románia agrárállam, s mindez azért, hogy tagadják a forradalomra és a proletariátus hegemon szerepére vonatkozó marxista elmélet érvényét. A Román Kommunista Párt bírálta Dimitrie Gusti bizonyos következetlenségeit, mivel nem fordított kellő figyelmet a román társadalmi viszonyok fejlődésében és változásában közrejátszó okok vizsgálatára, s nem magyarázta meg e viszonyok fejlődésének alapvető tör-

vényeit. Ezzel kapcsolatban írta Ștefan Voicu: „A marxista szociológia — a történelmi materializmus — távolról sincs zsákutcában, a legteljesebb mértékben előtérbe kerül mint a gondolkodás és a tudat legpontosabb eszköze, mint helyes módszer arra, hogy behatoljunk a társadalom bonyolult szövevényébe [...], s föl-tárjuk a társadalmi fejlődés alapvető törvényeit. Hogy a hivatalos szociológia ma elméleti csödbe jutott, annak legfőbb oka éppen az, hogy megtagadja a dialektikus materialista módszert, semmibe veszi a történelmi materializmust.”⁴³

A pártdokumentumok és a marxizmus romániai terjesztését szolgáló folyóiratok bírálták a fasizmust mint a ripacskodás és elembertelenítés ideológiáját, amely fajgyűlöletet, sovinizmust és nacionalizmust hirdet. A párt fasizmusellenes harcának szervezete része volt a haladó kultúra és az élenjáró gondolkodás megvédelése a fasiszta népbutítás és vadállatiasság ellen.

Az *Era nouă* 1936. februári száma cikket közölt Ghiță Ionescutól *Metoda nouă* (Az új módszer) címmel, amelyben ez áll: a fasizmus érzülete „teljes reménytelenség és lemondás, állatias ösztönesség és az emberi tehetetlenség pesszimizmusa, s miként ebből a doktrínából kitűnik, az ember könnyedén meg tud szabadulni az eszmeiség látszataitól. Nem szabad összetéveszteni a fasizmus művelődési érzületét és politikai kapzsiságát, ez utóbbi a valóságban nem más, mint a figyelem-elterelés és a durva állami szélhámosság álarca [...]. A fasizmus igazi érzülete [...] eredetét tekintve tragikus, és nem fejez ki mást, mint egy rombadőlő világ hiteles elkéseredését, egy olyan világét, amely történelmi öngyilkosságra szánta el magát.”⁴⁴

A két világháború közötti Románia marxista filozófusai kiemelték a fasizmus és az irracionálisizmus közötti azonosságot. Fölhívták a figyelmet arra, hogy a fasizmus a „görög-ortodox” bizánci klerikalizmusnak eklektikus keveredése a misztikus nacionalizmussal, az „óhitűségnek” az „elméleti” hitlerizmussal történő vegyítése, „idegengyűlölő és agresszív rasszizmus egy kevés francia neotomizmussal”. A második világháború zűrzavarának teljében ilyen tudományos tartalommal telített viszonyulást találunk D. D. Roșcănak a neotomizmussal szembeni álláspontjában: „hiányoznak azok a lényeges feltételek, amelyek a neotomizmust a századok gondolkodó értelmét megvalósítani képes, termékeny metafizikává [filozófiává — G. D.] formálták.”⁴⁵

A fasiszta ideológia a dekadencia olyan jegyeit fitogtatta, mint a múlthoz való ragaszkodás, az élet tragikumai, pesszimizmus, továbbá a „hősiesség” és a tömegeknek a burzsoázia hasznára szervezett politikai kalandokba való bevonása, visszatérés a múlthoz egy reakciós ideológia jeladásaként. A *Cuvintul liber* című folyóiratban Athanase Joja felhívta a figyelmet arra, hogy a múlthoz való ragaszkodás a polgárság dekadenciájának és válságának a jele. Ebben a vonatkozásban kiemelte, hogy „minden reakciós ideológiában a múlt, a múlt újjáélesztése, a múlthoz való visszatérés vezérmotívumként él”. A „régijó középkor” megtalálása takargatni kívánta a tőkés társadalmat jellemző gyöngeségeket és megrázkódtatásokat. „A burzsoázia ugyancsak a válság miatt karolja föl a tragikus, pesszimizista, hősi filozófiákat: a veszélyeztetett osztály elkészítette magának saját ideológiáját, amelyet a Nietzsche- és Spengler-féle tragikus filozófiák táplálnak. Ezek a rögtönzések éppenséggel azt mutatják, amit el kellett volna takarniok, s éppen olyanok, amilyeneknek lenniük kell: a kétségbeesés, a sötétben látás és komorság ideológiája ez, a réműlet gyümölcse.”⁴⁶

Mindezen belül különleges helyet foglalt el „a lét válságának” kritikája; ez az elmélet az emberi létezés kérdésének legfőbb megoldását kereste, s igazolni akarta a hitet. A két világháború között a párt irányította folyóiratokban visszaverték Bergyajev, Szesztov, Kierkegaard és Nietzsche teologikus filozófiáját, kiemelték azt, hogy ez egy széteső társadalomnak megfelelő bölcsélet. Nietzsche alapozta meg azt az ideológiát, amely elsődleges súlyt helyezett a „nyers erőre”, a fajok közötti különbségre és a teuton felsőbbrendűségre.

A történelmileg konkrét elemzésre törekedett a *Șantier* című folyóirat is, amelyben Al. Claudián egy sor tanulmányt közölt Comte filozófiájáról és Saint-Simonnal való kapcsolatáról. A *Știnga* című folyóiratban N. N. Mateescu igényesen elemzte a pragmatizmust, s kiemelte, hogy James felfogása a materializmus és spiritualizmus vulgáris keveréke, s „a józan ész filozófiája” akar lenni. Ugyan-ebben a folyóiratban rámutattak arra, hogy „a pragmatista filozófia mindenekelőtt felhívás a tevékenységre, az erőfeszítés féktelen apológiája, az akaratérnek szentelt dicshimnusz”.⁴⁷ Különös érdeklődésre tart számot az a próbálkozás is, amely igyekezett kimutatni a kapcsolatokat a pragmatizmus és a bergsonizmus meg a Sorel-féle szindikalizmus között: „Sorel filozófiai eszméi Bergsontól és W. Jamestől erednek, intuicionista, antiintellektuális álláspont ez, az élet és az erőszak pragmatikus értékesítése értelmében.”⁴⁸

Mihai Ralea a következőképpen határozta meg a Sorel-féle doktrínát: „A szindikalista doktrína magába foglal: 1. egy marxista elemet, amely kifejeződik az osztályharc eszméjében; 2. egy idealista elemet, amely hasonlít az anarchista áramlatokhoz és végül 3. egy blanquista elemet, az irányít szabó tevékenységet és az erőszakot.“⁹

A romániai marxista sajtóban keményen bírálták a miszticizmust is. Az *Era nouă*-ban (1936. 3.) megállapították: „A miszticizmus általában a társadalmi élet beteges állapotát tükrözi.“¹⁰ A miszticizmus helyét jelölte ki ugyanaz a lap, amikor a következőket írta: „A mai miszticizmus ugyancsak egy haldokló társadalomnak, egy életét leélt életformának, egy szétesés állapotába jutott kultúrának a kifejezése.“¹¹ Az *Era nouă* említett száma fölhívta a figyelmet arra, hogy a miszticizmus a menekülés egyik eszköze a megrázkódtatásokkal és gyötrődésekkel teli világból, a misztikus filozófusok kitérnek a gyakorlati harc, a világmegváltoztatás elől, s egy illuzórikus világban keresnek menedéket. A misztikus filozófia, akárcsak a vallás, elaltatja az öntudatot, eltéríti a harc útjáról. A miszticizmus elutasolja a társadalmi élet ellentmondásait, a tudatlanságot terjeszti. Sokatmondó Lucrețiu Pătrășcanu tudományos, marxista állásfoglalása a Nae Ionescu-féle misztikus felfogással szemben, amelyet elutasított dilettantizmusáért, s azért, mert „fél a következtetés és alkotó gondolkodástól“. Nae Ionescu és az *Acțiune și reacțiune*, *Axa*, *Bobî*, *Vestitorii*, *Iconar* stb. publikációk köré csoportosuló tanítványai „kétes mozaikot“ alkottak, amelynek eredete visszanyúlik Bergyajev és Bulgakov ortodoxiájához és Maritain neotomizmusának teozófiájához és orfizmusához. Lucrețiu Pătrășcanu kiváló harcosnak bizonyult a Nae Ionescu-féle „kényelmes és nyúlékony“, semmiféle értelmi erőfeszítést nem követelő és nem tartalmazó miszticizmus elleni küzdelemben. *Curente și tendințe în filosofia românească* című könyvében a marxizmus—leninizmus alapján állva elutasította a fenomenológiát és az új német idealizmust, a heideggeri egzisztencializmust, a Bergson-féle intuicionizmust s annak káros hatását a román filozófiára. A múltmagasztalás visszautasításának módszerét érvényesítette Miron Radu Paraschivescu is, aki a *Cuvîntul liber*-ben (1936. 38.) tanulmányt közölt *Bergson és az újmiszticizmus* címmel, s elemezte a francia filozófus irracionalista felfogását. A bergsonizmust úgy határozta meg, mint a ráció- és a haladáseellenesség filozófiáját. Ez a filozófia „eltávolítja azt a legemberibb s legméltóságtelesebb értéket, amelyet az emberi tudat kivivott, vagyis magát a rációt“. Paraschivescu azonosította Bergson filozófiáját a teológiával, mivel az fölhasználja „az egyház tekintélyét annak érdekében, hogy megakadályozza a történelem menetét“. A kommunista párt számára magától értetődő volt, s ma is az, hogy a dialektikus és történelmi materializmus elsajátítása hozzájárul a nacionalizmus és miszticizmus elleni harchoz, segíti az embert abban, hogy helyesen értelmezze a társadalmi fejlődés és előrehaladás útirányát. Az RKP, megalakulásától kezdve, majd a fasiszta terror nehéz feltételei között súlyt helyezett arra, hogy a marxizmus—leninizmust a romániai feltételeknek megfelelően, történelmileg konkrétan alkalmazza, s tudományosan megalapozza politikáját.

Pártunk története igazolja Nicolae Ceaușescu elvtárs szavait: „A kommunista pártnak, a munkásosztály élcsapatának megalakulása a marxista—leninista ideológia alapján a romániai proletariátus történetének egyik legnagyobb jelentőségű mozzanatát képezte. Ezzel a forradalmi harc magasabb fokra emelkedett, erőteljesen fellendült a munkásmozgalom ideológiai, politikai tisztázódásának folyamata, a proletariátus és a nép más dolgozó tömegei osztályöntudatának fejlődése.“¹²

Még a Román Kommunista Párt megalakulásakor kidolgozott dokumentumok elsőrendű követelményként hangoztatták a forradalmi, pártos kombattivitást. A nem marxista filozófiához való viszonyulást ma is az az alapelv határozza meg, amelyet Nicolae Ceaușescu elvtárs szögezett le: „az államok békés egymás mellett élése semmiképpen sem jelenti a burzsoá nézetekkel való koegzisztenciát is, nem jelenti azt, hogy lemondunk a dialektikus és történelmi materializmus érvényesítéséért vívott ideológiai harcról, hanem éppen ellenkezőleg, ez a helyzet fokozott erőfeszítést követel filozófiánk, a marxizmus—leninizmus diadala érdekében.“¹³ Megköveteli azt, hogy az iskola és a pártpropaganda harcos tényezőként lépjen föl a retrográd, idealista, misztikus, a Marx, Engels és Lenin tanait elferdítő, meghamisító felfogások ellen. A párt sohasem tett engedményt az ósdi, múltba néző eszméknek. A szocialista és kommunista építés nem válósulhat meg anélkül, hogy a marxizmus — a nem marxista nézetekkel folytatott széles körű párbeszédben — ne venné ki részét az igazságért folytatott harcból. Pártunk vezetősége még a két háború között bebizonyította, hogy a marxista filozófia csakis a különböző nem marxista filozófiai áramlatokkal folytatott nyílt dialógus révén terjed és fejlődik, nő tekintélye, s hatol be mind erőteljesebben az emberek tudatába. A

marxizmus csak úgy bizonyíthatja be magasabbrendűségét, ha megvitatja és megoldja a tudomány, a művelődés és a társadalmi élet alapvető kérdéseit.

Ha figyelembe vesszük, milyen súlya van a polgári filozófiának a nem marxista filozófia keretén belül — s mivel a polgári és a marxista ideológia között kibékíthetetlen ellentét van —, nyilvánvalóvá válik, hogy ez a párbeszéd a jelenkori ideológiai harc szervezésének része. „Ideológiai frontunk egyik legfőbb kötelessége — írta Nicolae Ceaușescu elvtárs —, hogy kombattív, harcoss magatartásával szálljon síkra mindennemű visszahúzó, misztikus nézet, idegen ideológiai befolyás, maradi gondolkodás ellen, s hogy a szocialista társadalmi rendben meg-honosodott új viszonyoknak megfelelő etikai vonásokat alakítson ki.”¹⁴

A nem marxista felfogásokkal folytatott mai tudományos vita a következő feltételeket követeli meg:

1. Tiszteletben kell tartani a pártosságot, mivel — ahogyan Lenin kiemelte — „a legújabb filozófia éppoly pártos, mint a kétezer évvel ezelőtti.”¹⁵ Ez feltételezi, hogy elismerjük a filozófia és a politika közötti kapcsolatot „nem valamilyen homályos és finomkodó ideológiai beszélgetés formájában, hanem konkrét harcként, amelyet a fejlődés, az előrehaladás széles köre és sokrétű formáinak megvalósítása számára szükséges feltételek határoznak meg”.¹⁶ Ennek keretén belül el kell ismernünk, hogy a filozófia felöleli az értékek megteremtésének terjedelmes területét, s ezzel visszautasítjuk a filozófia visszavezethetőségét ideológiai funkciójára.

2. A helyes polémiának szükségképpen a konkrét-történelmi keretek között kell folynia. Ily módon megteremtődik a lehetősége annak, hogy különbséget tegyenek valamely tudományos elmélet és filozófiai értelmezése között. Csak így lehet megérteni, mit jelent a tudományosság és a marxista elmélet korszerűsítése a jelenkor színvonalán. A történelmileg konkrét elemzés elősegíti azt, hogy fölismérjük az egyes, nem marxista filozófiai rendszerekben alkalmazott különböző metodológiai modellek viszonylagos értékét, a nem marxista gondolkodók hozzájárulását az elmélet egyes területeinek értelmezéséhez és megszilárdításához. E tekintetben emlékeztetnünk kell Nicolae Ceaușescu elvtárs útmutatására, amely szerint el kell kerülnünk „bizonyos korlátozott érdemekkel rendelkező áramlatok és személyek apológiáját”.

A marxista filozófusok és nem marxista opponenseik közötti vita objektíve megköveteli, hogy elhatároljuk a nem marxista filozófia keretén belül a haladó, a tudományos és társadalompolitikai gondolkodás megnyilvánulásait. Nemcsak az antimarxista és nem marxista polgári filozófia között kell különbséget tennünk, hanem ugyanakkor elemeznünk kell a nem marxista áramlatok és orientációk dinamikáját, kiemelve belőlük a visszahúzó, misztikus, irracionalista konzervatív elemek mellett az új, pozitív tendenciákat, akár a marxista gondolkodáshoz való közeledést, akár pedig a szélsőséges idealista iskolák álláspontjától való eltávolodást. Csakis a mai filozófiai pezsgés konkrét történelmi vizsgálata tartalmazhatja „a válság filozófiája és a filozófia válsága” árnyalt értékelésének lehetőségét. Mindennek nagy jelentősége van, mivel napjainkban egyes értékelések nem bizonyos filozófiai rendszereknek, hanem magának a filozófiának a létjogosultságát vonják kétségbe. A tudományoknak a megismerés egészében megmutatkozó fejlődése, valamint a társadalmi élet előrehaladása alapján megkérdőjelezzik a filozófia hasznát a jelenkori társadalom szellemi és anyagi életében. Alexandre Tillmann-nak minden bizonnyal igaza van, amikor megállapítja: „a filozófia válságát” összetévesztik „a filozófiák válságával”. Kétségtelen, hogy a mostani feltételek között, a gazdasági válság alapján megjelenik a szellemi krízis, s főleg a filozófusok szellemi válsága, de ez nem a filozófia válsága. A társadalmi átalakulások bizonyos szakaszából fakadó bizonytalankodás és ismeretelméleti szkepticizmus kiváltja egyes gondolkodók nyugtalanságát és bizalmatlanságát a hagyományok révén fennmaradt művelődési értékek tekintetében, élvezet oda, hogy lemondanak a permanencia elemeiről a filozófiai gondolkodásban. Ez az oka annak — miként Tillmann kijelenti —, hogy „a filozófiát és a filozófusokat néha összetévesztik e diszciplínák és képviselőik történetével”.¹⁷

A pártdokumentumokban megjelölt ilyen elvek, valamint a párbeszéd problematikájának tiszteletben tartása megteremti a lehetőségét annak, hogy a marxista filozófusok a valóságnak megfelelően és árnyaltan megértsék a jelenkori filozófia és ideológia helyzetét a maga sokoldalúságában és sokszínűségében, s ugyanakkor megteremti a szükséges alapot ahhoz, hogy megmagyarázzák a marxista tanítás helyét és szerepét a mi korunk ideológiai harcában.

A nem marxista filozófia, bár az idealizmus és metafizika talaján fejlődik, erőteljesen differenciálódik, lemond a szélsőséges formákról. Ez megköveteli annak az elvárásnak a tiszteletben tartását, amelyet az RKP dokumentumai megfogal-

maznak: a jelenkori nem marxista polgári filozófiai áramlatokat nem vizsgálhatjuk a maguk egészében. Figyelembe kell venni azt, hogy a mai korban az idealizmusban van egy racionalista dimenzió. Ez a racionalizmus sokszor érzékeny a kor követelményei iránt, inkább a *homo faber* és a *homo significans* iránt érdeklődik, s elkerüli a misztikus rajongást és a szemlélődő empirizmust. A logikai szigorra való ösztönzés, a kutatók fokozott figyelme a metodológia és episztemológia, a megismerés logikája iránt egyaránt közelíti a nem marxista nézőpontot a dialektikus materializmushoz.

Az etikai értékek vizsgálatában, az antropológiában, axiológiában, praxeológiában léteznek egymást fedő pontok a dialektikus és történelmi materializmus, valamint a fenomenológia, az egzisztencializmus, a logikai pozitívizmus mai képviselői között.

Az egzisztencializmus elemzésekor különbséget kell tenni a Heidegger-féle s a bizonyos szempontból humanista és realista, Jaspers-féle megfogalmazás között. El kell határolni egymástól Sartre-t és Marcelt vagy Bubert. Talán fölösleges kiemelni e tekintetben azt, hogy Sartre hangoztatta: „a marxizmus korunk humanizmusa.“

Haladó álláspontra találunk Bertrand Russellnél is. Logikájában és ateista felfogásában igen termékeny gondolatok léteznek, annak ellenére, hogy a „logikai atomizmus“ mint a neopozitívizmus egyik formája nem igazolhatja a vele szembeni kritikátlan magatartást. Russell nagy élvezettel rombolta a mítoszokat, fölépített az emberi jogok védelméért, a dogmák kérlelhetetlen ellensége volt.

Nem kerülhetjük meg Jean Piaget tudósnak a nevét, aki fölhasználta a dialektikus gondolkodás tételeit, vagy a Claude Lévi-Straussét, aki Marx gazdasági és szociológiai nézeteitől indult el a strukturalizmus felé.

Mindez azt igazolja, hogy a jelenkori polgári filozófián belül létezik számos, határozottan antimarxista, kommunizmusselless álláspontra, vannak elmaradott irracionalista áramlatok, mint a pragmatizmus, perszonalizmus, újhegelianizmus, neotomizmus, valamint megfigyelhető a neopozitívizmustól a „neoracionalizmus“ felé történő, az egzisztencializmustól a strukturalizmus és marxizmus felé mutató közlekedés. E bonyolult filozófiai bázison és a jelenkori tudományok fejlődésének körülményei között a marxista gondolkodás mint kétségbevonhatatlan elméleti érték egyre inkább előtérbe kerül. Ez a filozófia arra hivatott, hogy a tudományos emberi perspektívákban magába olvassza a kultúra, a szellemi és anyagi alkotás nagy értékeit.

Ugyanakkor realistákként észre kell vennünk, melyik kutatási területen maradtunk le, harcolnunk kell a marxista elmélet alkotó fejlesztéséért, önmagunkat mindig századunk tudományához, kultúrájához és forradalmi gyakorlatához szükséges viszonyítanunk. Elengedhetetlen feltétel helyesen elhatárolni egymástól azt, ami eszmei harc, s ami a vélemények harca a marxizmus-leninizmus fejlődése és alkotó alkalmazása érdekében. Ez kizárja, hogy az ideológiai harcra jellemző elveket áthelyezzék a véleménykülönbségek szintjére. Pártunk álláspontját nagyszerűen megfogalmazta Nicolae Ceausescu elvtárs: „Magától értetődően nem hagyhatók figyelmen kívül, hogy a jelenkori társadalomban és a nemzetközi viszonyokban végbemenő változásokhoz képest a vélemények és a kérdésfeltevési módok nagy különbözősége mutatkozik; mi ezt a legtermészetesebb dolognak, objektív realitásnak tartjuk, amely a társadalom és a társadalmi gondolkodás dialektikus fejlődéséből fakad. Innen származik a véleménycsere, az ideológiai vita szükségessége a kommunista és munkásmozgalomban. E vita keretében természetesen felmerülhetnek hibás, a társadalom fejlődéstörvényeinek nem mindig megfelelő elgondolások és nézetek; e nézetek bírálata, a vita azonban ne vezessen semmiképpen sem az eleven, az alkotó gondolkodás megbélyegzéséhez, a tudományos kutatószellem elfojtásához, hanem ellenkezőleg, ösztönözze az erőfeszítéseket a forradalmi mozgalom fejlődése, az új rendszer megteremtése által felvetett problémák legjobb megoldásainak felkutatása érdekében.“¹⁸

A véleménykülönbségeket és e nézetkülönbségek tárgyát objektíven, higgadtan és mindenféle címkézés nélkül kell megtárgyalni és elemezni. A polémia csak akkor tudományos, ha meghallgat és elemez minden nézetet és tételt.

Az RKP dokumentumai és a párt irányította folyóiratok a két világháború között rámutattak arra, hogy szükség van az alkotó gondolkodásra, hogy a marxizmus-leninizmusnak kell áthatnia az emberek ítélkezését, gondolkodását, s csakis a szabad kutatás és gondolkodás biztosíthatja a fejlődést. Az igazság az eszmék konfrontációjából kristályosodik ki. „Ezzel kapcsolatban — írta Nicolae Ceausescu elvtárs — helyes emlékeznünk Marxnak, majd később Leninnek arra a figyelmeztetésére, amely szerint a szocializmus általuk kidolgozott elméleti tézi-

seit nem szabad megváltoztathatatlannak, örökérvényűnek tekinteni. Meg kell érteni, hogy a marxizmus—leninizmus szüntelenül megújuló, eleven tanítás.¹⁹

A természet- és társadalomtudományok fejlődésével szakadatlanul pontosabbá kell tenni a marxizmus—leninizmust, hogy ily módon megkönnyítse a gazdasági, társadalmi, nemzeti feltételektől függően létező események bonyolult dinamikájának megértését. A marxizmus—leninizmusnak állandóan a jelenkorban kell gyökereznie, hozzá kell járulnia ahhoz, hogy sikeresen folyjék a társadalom forradalmi megváltoztatásáért, az emberek tudatának megnyeréséért, a gondolkodás demitizálásáért vívott harc. A marxista filozófia csak akkor tárja föl mély dimenzióit, ha vállalja a konfrontációt azokkal a nem marxista elméletekkel, amelyeket a mai tőkés világ új feltételei termelnek ki. A nem marxista és különböző anti-kommunista doktrínákkal folytatott párbeszéd, illetve vita kidomborítja ideológiánk pártosságát és azonosulását a munkásosztály eszményeivel, így terjed el mindjobban a marxizmus, és nő a tekintélye, így válik vezérfonallá a békéért és a társadalmi haladásért, a szocializmusért és a kommunizmusért kifejtett tevékenységben.

JEGYZETEK

1. Nicolae Ceaușescu: *Románia a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom építése útján*. Bukarest, 1973. 7. 796.
2. Lucrețiu Pătrășcanu: *Curențe și tendințe în filozofia românească*. București, 1971. 83.
3. Șt. Voicu: *Note asupra mișcării de monografii socială*. Era nouă, 1936. 2. 10.
4. Ghiță Ionescu: *Metoda nouă*. Era nouă, 1936. 2. 5.
5. D. D. Roșca: *Studii și eseuri filozofice*. București, 1970. 65.
6. *Ideologia disperării*. Cuvintul liber, 1934. 8.
7. N. N. Mateescu: *O filozofie socială*. Stînga, 1932. 5. 6.
8. Uo.
9. Uo.
10. Era nouă, 1936. 3. 62.
11. Uo.
12. Nicolae Ceaușescu: *Románia a szocialista építés kiteljesítése útján*. Bukarest, 1968. 1. 356.
13. I.m. 3. 170.
14. Nicolae Ceaușescu: *Románia a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom építése útján*. Bukarest, 1970. 4. 321.
15. V. I. Lenin *Összes művei*. 18. 336.
16. Lucrețiu Pătrășcanu: I. m. 14.
17. Alexandre Tillmann: *Philosophie et création*. Acten... Band I. 123.
18. Nicolae Ceaușescu: I. m. 4. 760.
19. Uo., 618.

Dénes Sándor: Falitál